

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Hyvönen, Ari-Elmeri; Tirkkonen, Sanna; Nurminen, Matias; Muilu, Mirka

Title: Politisoitu yksinäisyys

Year: 2024

Version: Published version

Copyright: © 2023 Valtiotieteellinen yhdistys

Rights: CC BY-NC-ND 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

Please cite the original version:

Hyvönen, A.-E., Tirkkonen, S., Nurminen, M., & Muilu, M. (2024, 13.2.2024). Politisoitu yksinäisyys. *Politiikasta*. <https://politiikasta.fi/politisoitu-yksinaisyys/>

Politisoitu yksinäisyys

13.2.2024 / Ari-Elmeri Hyvönen, Sanna Tirkkonen, Matias Nurminen ja Mirka Muilu / Artikkelit / demokratia, Media, yksinäisyys / 6 minuutiksi luettavaa

Yksinäisyys on laajasti tunnustettu yhteiskunnallinen epäkohta. Poliitiikan ja yksinäisyyden rajankäyntiin ei ole kiinnitetty riittävästi huomiota, vaikka yksinäisyyden kokemusten ja ääriajattelun välillä on huomattu olevan yhteyksiä.

Sekä julkisessa keskustelussa että akateemisessa tutkimuksessa on viime vuosina kiinnitetty huomiota yksinäisyyden lisääntymiseen ja sen seurauksiin. Puheenvuorot ovat kuitenkin

pitkään keskittyneet yksinäisyyden psykologisiin, sosiaalisiin ja taloudellisiin ulottuvuuksiin. Mikä on yksinäisyyden suhde poliittiseen toimijuuteen ja mikä on sen rooli radikalisoitumisessa?

Yksinäisyys on subjektiivinen kokemus ja siksi sitä voi olla vaikea havaita tai mitata ulkopuolelta. Tästä huolimatta yksinäisyyden tiedetään vaikuttavan monella tavalla terveyteen ja olevan riskitekijä **sairauksien** kehittymisessä. Samalla yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa on korostettu, ettei yksinäisyyttä tulisi käsitellä vain yksilön kannalta, vaan pikemminkin sosiaalisena ongelmana, johon on etsittävä ratkaisuja yhteisöjen, instituutioiden ja koko yhteiskunnan tasolla.

Yksinäisyyden kokemusten voi olettaa liittyvän monin tavoin kyvykkyyteen ja halukkuuteen toimia poliittisena olentona osana yhteiskuntaa. Sosiaalisen kuulumattomuuden **on huomattu vaikuttavan** esimerkiksi äänestämättä jättämiseen sekä populististen puolueiden kannattamiseen. Yhdysvaltojen hyvin polarisoituneessa ilmapiirissä sekä **demokraatit** että **konservatiivit** ovat myös syyttäneet toisiaan “yksinäisyyden aseistamisesta” – siis inhimillisen yksinäisyydenpelon valjastamisesta poliittisiin tarkoituksiin.

Yksinäisyyden kokemuksilla **on todettu olevan** yhteyksiä myös ääriajattelun tukemiseen. Esimerkiksi yksin toteutettujen terroritekojen motiivien on huomattu kietoutuvan **yksinäisyyteen**. Myös yksinäisyyden ja aggressiivisten tunteiden välillä **on havaittu yhteys** sekä yksilöpsykologiassa että terrorismitutkimuksessa.

Poliittisen asemoitumisen ja yksinäisyyden välistä suhdetta on kuitenkin tutkittu vasta vähän. Tässä artikkelissa tarjotaan näkökulmia esimerkiksi sen tutkimiseksi, miten yksinäisyydellä ja ulossuljetuksi tuleminen tunteilla oikeutetaan katkeraa raivoa ympäröivää yhteiskuntaa, naisia, vähemmistöjä ja arvoliberaalia poliittista ajattelua kohtaan.

Esimerkkinä tämän kaltaisesta liikehännästä on verkossa toimiva incel-alakulttuuri, joka on kehittynyt paitsi tahdonvastaisen selibaatin myös jaettujen yksinäisyyskokemusten ympärille.

Yksinäisyyden ja politiikan rajankäynnistä

Perinteisesti yksinäisyyden suhdetta politiikkaan on käsitelty sen passivoivan luonteen näkökulmasta. Ranskalainen filosofi **Alexis de Tocqueville** (1805–1859) **totesi jo 1800-luvun alkupuolella**, että demokratia tuottaa omanlaistansa individualismia, joka ajaa ihmiset “vetäytymään itseensä sekä sulkeutumaan lopulta kokonaan omaan yksinäiseen sydämeensä”. 2000-luvun alussa Harvardin yliopiston valtio-opin professori **Robert D. Putnam** puolestaan kytki **klassikkoteoksessaan *Bowling Alone*** yksinäisyyden sosiaalisten verkostojen puutteeseen ja tästä juontuvaan kansalaistaitojen heikkouteen.

Selväsanaisesti yksinäisyyden suhteesta poliittisiin ääriliikkeisiin on kirjoittanut politiikan teoreetikko **Hannah Arendt**, joka **käsitteli 1900-luvun puolivälissä totalitarismia** “organisoituna

yksinäisyytenä”. Yksinäisyyden Arendt ajatteli olevan syvälle ulottuva kokemus, jonka ytimessä oli tunne suhteiden katkeamisesta muiden kanssa jaettuun maailmaan.

Hannah Arendtin mukaan totalitarismi hyödynsi nopean teollistumisen aiheuttamia juurettomuuden tunteita sekä kokemusta, että kenestä tahansa voi tulla taloudellisesti ja sosiaalisesti tarpeeton.

Arendtin mukaan totalitarismi hyödynsi nopean teollistumisen aiheuttamia juurettomuuden tunteita sekä kokemusta, että kenestä tahansa voi tulla taloudellisesti ja sosiaalisesti tarpeeton. Arendt näki, että osa luokka- ja tuotantojärjestelmän reunamille päätyneistä yksilöistä oli sisäistänyt oman “tarpeettomuutensa” yhteiskunnassa, jossa menestys kilpailussa muita vastaan oli kaikki kaikessa.

Arendt ei pitänyt yksinäisyyttä ainoastaan passiivisena ja vetäytyneenä tilana, vaan ajatteli sen joskus myös aktivoivan tai motivoivan taisteluun. Hän huomasi yksinäisyyden ruokkivan *negatiivista solidaarisuutta*: näkymättömyyden ja syrjään jäämisen pelossa ihmiset muodostivat uhkakuville perustuvia yhteenliittymiä. Totalitaariset maailmanselitykset ja tarinat suuresta taistelusta ihmiskunnan kohtalosta tarjosivat merkitystä ja tunnetta yhteisöllisyydestä.

Yksinäisyyden poliittisten ulottuvuuksien hahmottamiseksi on kuitenkin tärkeää tutkia tarkemmin myös nykypäivän yhteisöjä, joissa yksinäisyys muodostuu omaa minäkuvaa tietoisesti määrittäväksi tekijäksi. Miten yksinäisyydestä muodostuu poliittisen kamppailun väline? Minkälaiset ajatusmallit kytkevät yksinäisyyden vihaan? Miten verkkoyhteisöt tukevat tätä prosessia?

Yksinäisyys verkkoyhteisöissä

Filosofi **Jennifer Gaffney** kirjoittaa *Political Loneliness* -teoksessaan “merkillisestä yksinäisyydestä”, jossa lisääntyvistä yhteydenpidon muodoista huolimatta ihmiset kokevat olevansa yhä eristyneempiä muista. **Tutkimuksissa** onkin alettu kiinnittää huomiota, miten yksinäisyyttä tunnetaan myös verkkoyhteisöissä. Yksinäisyyden, radikalisoitumisen ja demokratian suhde kietoutuu nykymaailmassa enenevästi erilaisten informaatioteknologioiden kehitykseen.

Sosiaalisen median alustojen vaikutuksista demokraattiselle kansalaiskeskustelulle on oltu huolissaan jo pitkään, sillä niiden tapa tuottaa liikevoittoa ohjaa lisäämään näkyvyyttä provosoivalle sisällölle. Ääriajattelua ei kuitenkaan esiinny pelkästään tunnetuimmilla sosiaalisen median alustoilla, vaan erityisesti pienemmillä keskustelupalstoilla, joilla voi pysytellä anonyyminä.

Sosiaalisen median sisältöjen lisäksi tarvitaan tutkimusta informaatioteknologioiden ja yksinäisyyden kokemusten välisestä suhteesta. On kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten anonyymi osallistuminen sekä fyysisen ja materiaalisen ihmiskontaktin puuttuminen voivat liittyä yhteiskunnasta vieraantumiseen.

Parhaimmillaan anonymiteetti voi toimia suojakeinona ja kannustaa osallistumaan keskusteluun, mutta **nimettömyys voi kuitenkin myös ruokkia vihapuhetta**, trollaamista ja kiusaamista. Vaikka käyttäjillä olisikin vakiintuneita nimimerkkejä ja keinoja toistensa tunnistamiseksi, anonyymeillä palstoilla ei altisteta tosielämän identiteettiä muiden arvioinnille.

Sosiaalisen median sisältöjen lisäksi tarvitaan siis tutkimusta informaatioteknologioiden ja yksinäisyyden kokemusten välisestä suhteesta. On kiinnitettävä huomiota myös siihen, miten anonyymi osallistuminen sekä fyysisen ja materiaalisen ihmiskontaktin puuttuminen voivat liittyä yhteiskunnasta vieraantumiseen. Esimerkiksi Arendt ajatteli juuri fyysisen nähdyn ja kuullun tulemisen olevan keskeistä. Hänen mukaansa nimenomaan kasvokkainen kanssakäyminen mahdollisti kokemuksen jaetusta todellisuudesta sekä tunnustetuksi tulemisen yksilönä.

Verkkofoorumeita ei tulisi kuitenkaan nähdä ihmisten toiminnasta ja fyysisyydestä erillisinä alustoina, vaan pikemminkin toimintaa **ehdollistavina ympäristöinä**. Ne muokkaavat toimijuuden kokemusta ja vaikuttavat sekä ihmisten käyttäytymiseen että sosiaalisen organisoitumisen tapoihin.

Yksinäisiä väkivaltaan kutsuva incel-kapina

Incel-alakulttuuria on käsitelty viime vuosina **näkyvästi eri medioissa** yksinäisyyden kannalta. Incelit muodostavat hajanaisia, miesvoittoisia internet-yhteisöjä, joissa jaetaan kokemuksia yksinäisyydestä ja selitetään maailman tilaa. Yhteisöillä on myös poliittinen ulottuvuus: **ne ovat osa laajempaa** manosfääriä, eli 2010-luvulla verkossa syntyntä miesasialiikehdintää.

Näillä keskustelufoorumeilla algoritmien lisäksi keskeisessä roolissa on omanlaisensa sanasto, kielioppi ja kerrontatyyli. Näissä yksinäisyyden kuvaukset limittyvät esimerkiksi äärioikeistolaiseen, niin sanottuun *alt-right*-ajatteluun sekä **misogyniaan**. Tässä asiayhteydessä tarkoitamme misogynialla vihaa ja muita, esimerkiksi alistavia tai vähätteleviä, puhetapoja ja tunneilmauksia, jotka kohdistuvat erityisesti naisiin.

Incel-foorumeilla yhteenkuulumisen ja yksinäisyyden välillä vaikuttaa kuitenkin vallitsevan ristiriitainen suhde: kuulumisen edellytyksenä on syrjäytyminen tai koettu mahdottomuus muodostaa intiimejä tai muuten merkityksellisiä suhteita. Yksinäisyyden taustalla vaikuttavia

syitä selitetään vetoamalla pseudotieteellisiin analyysiin sukupuolista, feminismistä ja yhteiskunnan seksuaalisesta hierarkiasta.

Kuten laajemminkin manosfäärissä, incel-alakulttuurissa nojataan myös tarinankerrontaan sekä **metaforisiin kertomuksiin**, jotka vahvistavat yhteisöä ja tarjoavat **vetävän ”vastakertomuksen”** haastamaan yhteiskunnan normeja. Manosfääriyhtymät esittävät, että yhteiskuntaa uhkaa feministinen **salaliitto**, jonka vain he ovat tunnistaneet ja jota he murtavat tuomalla näkemyksiään esiin.

Kun katkera taustaideologia näyttäytyy ehdottomana totuutena, syntyy poikkeuksellisen suotuisa maaperä myös rasismiin ja misogynian sävyttämälle vihalle. Tällöin kaikki yhteisön ulkopuoliset nähdään ainoastaan yhteiskunnan syöttämien ajattelumallien vankeina.

Incel-yhteisöissä yksinäisyyttä selitetään siis tietyn tavoin. Osa muista manosfääriyhteisöistä liputtaa itsensä kehittämisen ja toimijuuden vahvistamisen puolesta sekä kannustaa saliharjoitteluun ja viettely- ja manipulointitekniikoiden opiskeluun.

Sen sijaan inceliin keskusteluryhmät ovat usein **toivottomia** yhteisöjä, jossa yksilöitä asetetaan erilaisiin hierarkkisiin järjestelmiin. Ajattelun ytimessä on vakuuttuneisuus siitä, ettei heidän omille puutteilleen, erityisesti ulkonäölleen ja sosiaalisille taidoilleen voi tehdä mitään. Yhteisö saattaa kuitenkin olla monelle tärkein sosiaalinen kontakti, vaikka vertaistuen sijaan keskusteluissa kommentoidaan esimerkiksi ulkonäköä julmaan sävyyn.

Incel-yhteisöihin on kiinnitetty huomiota **julkisissa keskusteluissa**, koska alakulttuurin ajatusmaailma on motivoinut yksittäisiä tekijöitä väkivaltaan ja terrorismiin. Vaikka incelit usein mieltävät itsensä mielikuvia vähemmän väkivaltaisiksi, terroriteot ovat vaatineet maailmalla kymmeniä kuolonuhreja.

Siksi ilmiötä on syytä tarkastella myös sen kannalta, miten yhteisöt, niiden selitysmallit sekä tavat kommunikoida tuottavat edellytyksiä poliittiseen vihaan. Inceliin itsensä **kapinaksi** kutsuma ilmiö mainitaan kasvavana uhkakategoriana niin Yhdysvaltain **kansallisessa sisäisen terrorismin ehkäisystrategiassa** kuin Britannian terrorismintorjuntaan keskittyvässä **Prevent-ohjelmassakin**.

Incel-yhteisöt ovat pääsääntöisesti immuuneja kritiikille, sillä yhteisöön kuuluvat uskovat heränneensä näkemään asioiden niin sanotun todellisen laidan – erityisesti yhteiskuntaa hallitsevan feministisen **salaliiton**. Kun katkera taustaideologia näyttäytyy ehdottomana totuutena, syntyy poikkeuksellisen suotuisa maaperä myös rasismiin ja misogynian

sävyttämälle vihalle. Tällöin kaikki yhteisön ulkopuoliset nähdään ainoastaan yhteiskunnan syöttämien ajattelumallien vankeina.

Verkkovälitteinen yksinäisyys ja demokratia

Nykyaikainen verkkovälitteinen yksinäisyys vaikuttaa poikkeavan artikkelin alussa mainituista perinteisemmistä politisoidun yksinäisyyden muodoista siinä määrin, että ilmiön ymmärtäminen edellyttää uusia käsitteellisiä työvälineitä. Teknologiset infrastruktuurit ovat osa nykyistä yksinäisyyden kokemusta, vaikkei niitä voikaan pitää ainoina syyllisinä yksinäisyyden yleistymiseen. Yksinäisyyden yhteydet muihin poliittisiin ongelmiin ovat myös muuttuneet.

Yksinäisyyttä ei siis ole riittävää tarkastella ainoastaan kansanterveyden, talouden tai väkivallan uhan kannalta, vaan ilmiötä on tutkittava myös esimerkiksi populismin nousun, demokratian murenemisen sekä poliittisen polarisoitumisen näkökulmista.

Viime kädessä kyse on demokratiasta – kyvystä tai kyvyttömyydestä jakaa maailma muiden kanssa – ja siksi myös yksilötason ratkaisut ovat riittämättömiä. Niiden lisäksi tarvitaan ratkaisuja teknologian ja loputtoman kilpailumentaliteetin aiheuttamiin ongelmiin, yhteiskunnallisen luottamuksen vahvistamista sekä eloisia julkisia tiloja.

Kirjoittajat ovat tutkijoita Emil Aaltosen säätiön tukemassa [Politisoitu yksinäisyys-hankkeessa](#) (2023–26) ja Suomen Akatemian rahoittamassa [Yksinäisyyden filosofia](#) -projektissa (2023–27).

YTT Ari-Elmeri Hyvönen on yliopistonlehtori Jyväskylän yliopistossa ja [Poliitikasta.fi](#) -verkkolehden toimituskunnan jäsen.

VTT Sanna Tirkkonen on akatemiatutkija Helsingin yliopistossa.

FM Matias Nurminen on väitöskirjatutkija Tampereen yliopistossa.

YTM Mirka Muilu on väitöskirjatutkija ja yliopisto-opettaja Tampereen yliopistossa.

Artikkelikuva: Lukas Rychvalsky / Pixabay

[← Edellinen Artikkel](#)

Read also

Maahanmuuttaneiden jälkeläisten merkitys Suomen politiikassa kasvaa

8.2.2024

Pohjoismainen ulottuvuus on tärkeä osa Suomen YK-politiikkaa

6.2.2024

Tiedelehtien lukupiiri: Mitä nuoret ajattelevat?

2.2.2024

Kirjoittajista

Ari-Elmeri Hyvönen

Ari-Elmeri Hyvönen on tutkijatohtori Jyväskylän yliopistossa. Hänen tutkimusintressejään ovat muun muassa politiikan ja kansainvälisten suhteiden teoria, totuuden rooli demokratiassa ja turvallisuuspolitiikka. Hyvönen on myös Poliitikasta-lehden toimituskunnan jäsen.

Sanna Tirkkonen

VTT Sanna Tirkkonen on akatemiaturkija Helsingin yliopistossa.

Matias Nurminen

FM Matias Nurminen on väitöskirjatutkija Tampereen yliopistossa.

Mirka Muilu

YTM Mirka Muilu on väitöskirjatutkija ja yliopisto-opettaja Tampereen yliopistossa.

Kommentoi

Sähköpostiosoitettasi ei julkaista. Pakolliset kentät on merkitty *